

***Dwanaście prac Heraklesa. Janusz
Bałdyga***

kurator: Jacek Sosnowski

Dokumentacja złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 59 Międzynarodowej Wystawie Sztuki
w Wenecji w 2022 r.

STRESZCZENIE KONCEPCJI KURATORSKIEJ

Dwanaście prac Heraklesa to instalacja złożona z trzech rzeźb i czterech prac wideo autorstwa Janusza Bałdygi. Artysta analizuje pojęcia czasu, granicy i równowagi, wykorzystując przy tym proste gesty i uniwersalne symbole. Tworzy tak zwane „obiekty performatywne” czyli prace, w których formę wpisane jest działanie konieczne dla ich istnienia i które przekraczają zarówno tradycyjnie pojmowanie rzeźby jak performansu. Tytułowy mit jest punktem wyjścia do opowieści o podejmowaniu wyzwań niemożliwych, również tego, które przed widzami stawia sama wystawa oraz stanowiąc dla niej źródło dróg interpretacyjnych.

Osią prezentacji są umieszczone w środku pawilonu trzy rzeźby, zbudowane z tych samych elementów, ale w różnych konfiguracjach. Razem tworzą obraz idealnej rzeźby, którą doskonale można sobie wyobrazić, ale która nie może zaistnieć, nie łamiąc przy tym praw fizyki. Symbolika przedmiotów tworzących rzeźby zostaje powtórzona w pracach wideo, aktywujących je i poszerzających kontekst wystawy. Całość tworzy wielowątkową narrację, w której każdy element prowadzi widza w stronę rozumienia dzieła sztuki jako efemerycznego konstruktu. Jak pisał o tego rodzaju strategii artystycznej Bałdygi Wojciech Krukowski „Pozbawienie (...) instalacji cech pragmatycznych nie sugeruje, jak sądzę, odebrania nam wszelkich nadziei realizacji odwiecznie pielęgnowanych ideałów. Wskazuje raczej nieuchronność ponawiania zabiegów doświadczania labiryntu możliwości, nie wykluczając, że któraś z prób przybliży nas do celu bardziej, niż poprzednia.”

Podstawowymi elementami znaczącymi, które tworzą *Dwanaście prac Heraklesa* są: ogrodzenie z bramą jako namacalny obraz granicy i jej przekraczania, czarny cokół-mastaba pełniący rolę nieporuszonego głazu czy też wiecznego grobowca, oraz dwanaście klasycyzujących figur gipsowych symbolizujących tytułowe prace Heraklesa. Zostają one zestawione ze sobą tak, że nie mogą bez siebie istnieć, ale również wzajemnie się unieważniają.

STRESZCZENIE

KONCEPCJI KURATORSKIEJ

Brama w płocie opiera się na skosach mastaby, pozostając w ciągłym stanie zawieszenia między otwarciem a zamknięciem. Mastaba pełni rolę cokołu dla stojących na niej figur, ale może je utrzymać tylko w jednej pozycji. Nagromadzone figury tworzą zbiór, w którym poszczególne elementy tracą swoje znaczenie i stają się przedmiotem spekulacji w tej niemożliwej do rozwikłania zagadce. Jest to jedna z najistotniejszych cech prac Bałdygi, które są obiektami zawieszonymi w stanie niemożliwej równowagi, stając się materializacją teraźniejszości, mówią o czasie, który organizuje to doświadczenie. Są świadectwem wykonania pracy, która nie pozostawia resztek, bo jej punkt wyjścia jest tożsamy z punktem dojścia.

Kiedy patrzymy na wszystkie te elementy i ich powtórzenia, staje się oczywiste, że są one tylko kolejnymi próbami przywrócenia świata do nieosiągalnego stanu równowagi. Prace wideo pogłębiają to doświadczenie i kierują nas w stronę znaczenia samego mitu o Heraklesie, jako opowieści o prawach, którym podlegają zarówno ludzie, jak ustanawiający je bogowie, a także o tym jak bardzo uwikłani jesteśmy w konsekwencje naszych działań. Artysta, mierząc się z mitem, porusza jednocześnie temat wyzwań stojących przed współczesnością i samotności jednostki wobec nich. Mówi też o możliwości tworzenia nowych pomników, utrwalania pamięci, żywotności dawnych źródeł zbiorowej tożsamości, które tu – w postaci bramy, mastaby-grobu i figur, choć rozpoznawalne i oczywiste, jawią się wyzwaniem ponad siły.

Chociaż prace Bałdygi zawsze stanowią refleksję nad abstrakcyjnymi i uniwersalnymi pojęciami określającymi pozycję artysty i samą sztukę, to zarazem – jako performanse – zakorzeniają się w aktualności, w formującym jej doświadczenie kontekście społecznym i politycznym.

STRESZCZENIE SCENARIUSZA WYSTAWY

Wkraczając do pawilonu widzimy jego charakterystyczne wysokie wejście do sali wystawowej zagrodzone czarną bryłą wysokości człowieka. W przedsionku, na złotej, odbijającej światło jak matowe lustro podłodze leży dwanaście częściowo rozbitych gipsowych figur. Podchodząc bliżej widzimy, że nic nie blokuje przejścia, a wejście do sali jest możliwe. Wewnątrz staje się jasnym, że czarny obiekt wypełnia przestrzeń między skrzydłami otwartej bramy w metalowym ogrodzeniu, które ciągnie się prawie na całą szerokość pawilonu. Idąc głębiej widzimy, że ogrodzenie, mastaba i figury tworzą jeden zestaw obiektów powtórzony wewnątrz pawilonu jeszcze dwukrotnie. Na samym środku sali, ogrodzenie leży na ziemi, a skrzydła bramy opierają się na bokach cokołu-mastaby, na którym ustawione jest dwanaście klasycyzujących figur. Pod dłuższą ścianą pawilonu kompozycja odwrócona jest do góry nogami. Ogrodzenie opiera się na skrzydłach bramy, mastaba stoi na swoim wierzchołku, a figur w ogóle nie widać. W pawilonie na jego krótszych ścianach umieszczone są ekrany LCD prezentujące zapisy performansów Janusza Bałdygi, które wprowadzają element ruchomy oraz cykliczne wypełniają pawilon subtelnymi dźwiękami, które im towarzyszą.

Wystawa *Dwanaście prac Heraklesa* jest opowieścią zbudowaną wokół idei rzeźby niemożliwej. Świadectwem jej istnienia są trzy, nieudane próby jej skonstruowania, na bazie których widz może podjąć wyzwanie odtworzenia jej założeń i idealnego kształtu. W przestrzeni wyobraźniowej brama i ogrodzenie spełniają swoją funkcję – znajdują się w pozycji pionowej, cokół-mastaba natomiast nie tylko idealnie wypełnia przestrzeń między rozchylonymi pod kątem sześćdziesięciu stopni skrzydłami bramy, ale również wspiera dwanaście figur, które na nim stoją. Możemy sobie wyobrazić tę formę jako bryłę obrotową zwizualizowaną np. w przestrzeni wirtualnej gdzie prawa fizyki nie obowiązują. W rzeczywistości utrzymanie jej w takim stanie jest z oczywistych względów niemożliwe, a jej obrót wokół jej osi buduje i niszczy nie tylko jej konstrukcję ale przede wszystkim znaczenia.

STRESZCZENIE SCENARIUSZA WYSTAWY

Dla Bałdygi punktem wyjścia są trzy reżimy: mitologiczny, symboliczny i geometryczny. Znajdują one odzwierciedlenie we wszystkich elementach tworzących rzeźbę. Ogrodzenie i brama są symbolem granicy i przejścia. Spełniają swoją funkcję jedynie, kiedy znajdują się w pionie względem podłoża. Ogrodzenie, jest typowym metalowym płotem, wykonanym z profili stalowych i siatki. Można powiedzieć, że nosi cechy obiektu typu ready-made, jest surowe w charakterze, zwyczajne i pozbawione estetyki, która mogłaby sugerować kontekst jego użycia w życiu codziennym. W przestrzeni pawilonu użyte ogrodzenia niczego nie blokują, organizują wyłącznie przestrzeń i ruch widzów, są barierami sprowadzonymi do czystej funkcji symbolicznej. Jednocześnie niosą ze sobą pewną spektakularność, zarówno jako ogrodzenie znajdujące się w świetle wejścia do pawilonu jak i jako leżące, obalone bariery.

Rozwarcie bramy pod kątem sześćdziesięciu stopni tworzy podstawę dla trójkąta równobocznego. W ten trójkąt wpisuje się bryła czarnej mastaby-cokołu. Ta konkretna forma została wybrana, jako pierwotny wzorzec piramidy-grobowca, a poprzez swój proporcjonalny kształt, również jako odniesienie do ideału figur i brył geometrycznych. Bryła pomalowana na kolor czarny niczego nie przypomina, po prostu jest i działa. W przypadku pierwszej wersji rzeźby, zdaje się łamać prawa fizyki, stojąc na swojej własnej krawędzi i opierając się o skrzydła bramy. Jako obiekt geometryczny, staje się osią całej pracy. Sama nie posiada kierunków i cech znaczeniowych. Staje się obiektem obcym skupiającym energię widza. Jej przytłaczający rozmiar, kolor oraz położenie zdają się być nie z tego świata. Mastaba pełni rolę cokołu dla figur gipsowych. Nie bez znaczenia jest również kolorystyka. Złota podłoga spełnia tu szczególną rolę. Ustanawia pawilon jako przestrzeń działania mitu. Kolor złoty jest uniwersalnym znakiem boskości, wartości i ponadczasowości.

SCENARIUSZ WYSTAWY

ARANŻACJA PRZESTRZENI

Na potrzeby prezentacji, istniejąca podłoga w pawilonie zostanie przykryta płytą OSB oraz złotym linoleum. Tak zostanie ustanowiona jednorodna przestrzeń o charakterze symbolicznym, niwelująca znaczenie architektury pawilonu. Dzięki temu prezentowane rzeźby nie będą wyłącznie wstawione do wnętrza, ale stworzą jedną wspólną aranżację.

Złota podłoga jest też sposobem na przykrycie elementów mocujących rzeźby do podłoża, w celu zabezpieczenia ich przed upadkiem, lub przesunięciem. Dzięki temu posadzka pawilonu pozostanie nienaruszona, a czas montażu zostanie skrócony. Rzeźby umieszczone są centralnie na osi wejścia, a ich rozmiar pozwala je swobodnie obejść, nie stwarzając trudności w przepływie osób i tylko w nie wielkim stopniu ograniczając pojemność pawilonu związaną z ograniczeniami pandemicznymi.

Na krótszych ścianach pawilonu, po dwa na stronę, umieszczone są ekrany LED 85", z dedykowanymi odtwarzaczami plików 4K. Ekrany zorientowane są pionowo, i umieszczone nisko nad posadzką ze względu na swój rozmiar. Zasilanie zostanie ukryte pod podłogą.

Mimo tego że na potrzeby wystawy wykorzystany zostaje również przedsionek, nadal będzie on pełnił rolę punktu informacyjnego. Po obu stronach wejścia do sali wystawowej umieszczony jest tytuł wystawy i podstawowe informacje o niej w języku polskim i angielskim.

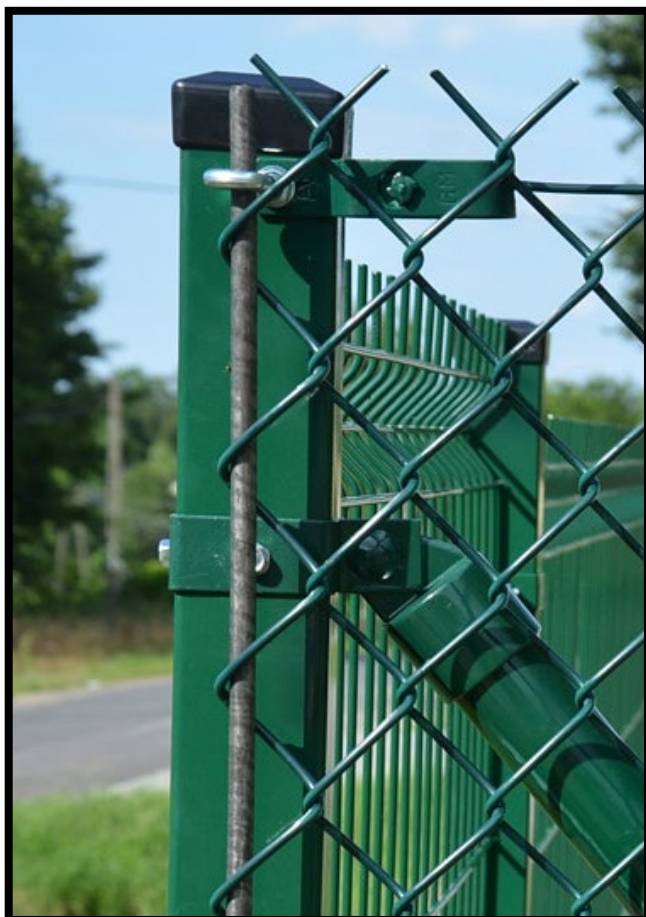
Wyjście ewakuacyjne z pawilonu, pozostaje dostępne i niezasłonięte.

SCENARIUSZ WYSTAWY

ELEMENTY SKŁADOWE RZEŹB

Ogrodzenie

Na potrzeby wystawy zostaną wykonane jednakowe fragmenty ogrodzenia z umieszczonymi w nich centralnie dwuskrzydłowymi wrotami. Intencją artysty jest, aby nie niosły ze sobą zbyt wiele znaczeń poza byciem ogólnie rozumianą barierą. Są to typowe ogrodzenia wykonane z profili stalowych oraz stalowej siatki, malowane farbą olejną na kolor ciemno szary.

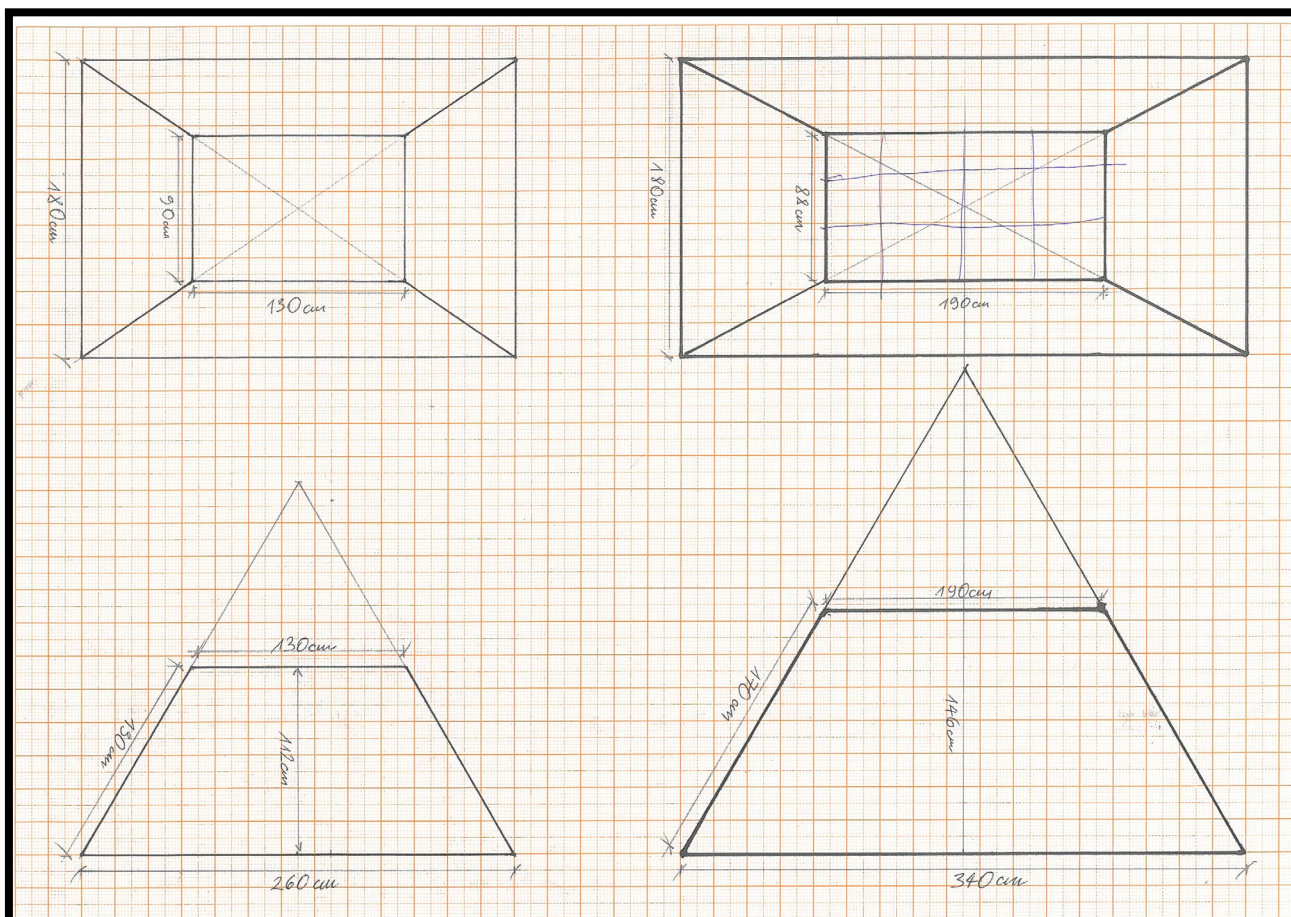
SCENARIUSZ WYSTAWY

ELEMENTY SKŁADOWE RZEŹB

Mastaba-cokół

Mastaba jest jedną z najstarszych form przypisywanych grobowcom. W przypadku *Dwunastu prac Heraklesa Bałdygi* jest to ścięta piramida, która powstała na kształt rozwarcia bramy w ogrodzeniu i pełni rolę cokółu dla dwunastu figur gipsowych.

Mastaby-cokoły zostaną wykonane z płyty MDF i pomalowane metodą lakierniczą na kolor czarny. Z perspektywy widza będą one identyczne, ale każda z nich będzie wykonana trochę inaczej aby zmniejszyć ciężar i dostosować do ich docelowego położenia na wystawie.

SCENARIUSZ WYSTAWY

ELEMENTY SKŁADOWE RZEŹB

Figury

Figury gipsowe reprezentujące liczbę prac Heraklesa, będą zakupionymi prefabrykowanymi odlewami. Nie mają pełnić roli rzeźb dekoracyjnych, lecz w masie reprezentować nagromadzenie problemów, tudzież wyzwań, które można odnosić do tytułowych prac Heraklesa. Łącznie na wystawie zostanie użytych ich dwadzieścia cztery. Dwanaście ustawionych jest na centralnej mastabie-cokole, a pozostałe zaaranżowane są w przedsionku pawilonu, jakoby spadły z cokołu podczas jego obrotu. Część z nich jest rozbita, ale nadal widoczna jest ich liczba. W przypadku ostatniej rzeźby, znajdującej się najbardziej w głąb pawilonu, figur w ogóle nie ma lub są w domyśle pod mastabą-cokołem.

SCENARIUSZ WYSTAWY

PRACE WIDEO

Cztery prace wideo są kluczowym elementem wystawy. Wprowadzają w nią element dynamiczny i poszerzają kontekst rzeźb będąc performatywnymi spekulacjami na temat znaczenia i funkcjonowania pojęcia granicy.

Są to filmy zarejestrowane jako pojedyncze ujęcia, w jakości 4K, w pionowym formacie 9:16. Dźwięk w filmach jest rejestracją pochodzącą z mikrofonu przypiętego do ubrania performerera Janusza Bałdygi ubranego w czarne spodnie i buty oraz białą koszulę.

Pierwsze trzy wykorzystują elementy będące czarnymi, podobnie jak mastaba-cokół, deskami i tworzącymi rodzaj ogrodzenia.

Film 1

Siedem elementów opartych o realną ścianę zestawionych ze sobą tak by tworzyły ścianę o wymiarach 200 cm x 160 cm. Ustawione są pod kątem który umożliwia oparcie się o nie całym ciężarem ciała (położenie). Performer przsuwa się wzdłuż ściany realnej zabierając ze sobą ścianę mobilną, efemerydę. Mechanika ruchu polega na ciągłym obracaniu się i przekładaniu ostatniego elementu na początek.

Film 2

Elementy leżą na podłodze prostopadle do ściany wypełniając cały dystans np. 8 metrów. Performer podnosi kolejne stojąc tyłem do realnej ściany. W rezultacie stoi za ścianą mobilną utrzymując w pozycji pionowej taką ilość jej elementów jaką fizycznie jeste w stanie oprzeć o swoje ciało. Podobnie jak w pierwszej sekwencji przesuwa się wzdłuż ściany pozostawiając za sobą porzucone deski (padają gdy tracą oparcie jego ciała).

SCENARIUSZ WYSTAWY

PRACE VIDEO

Film 3

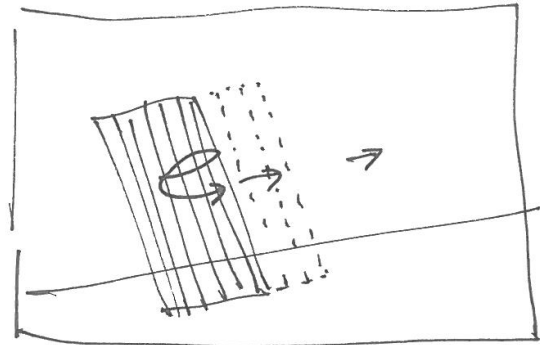
Performer przenosi deski, elementy czarnej ściany świeżo malowanej czarną farbą. Obejmuje kilka, kilkanaście elementów, przenosi je wzdłuż realnej ściany w inne miejsce. Na białej koszuli odbijają się czarne pasy niewyschniętej farby.

Film 4

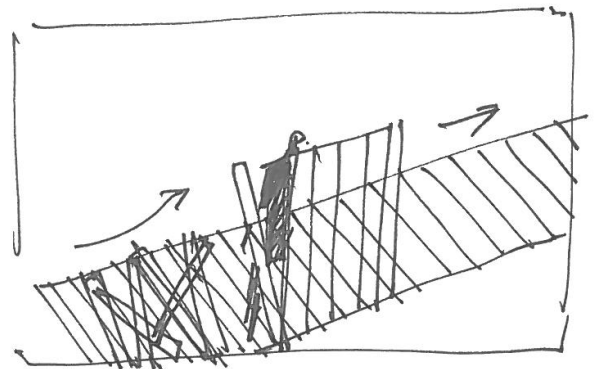
Ukryta pod zwojami liny ustawiona na okrągłym blacie figura jest odkrywana dzięki ciągłemu ruchowi performerera polegającemu na obrocie blatu tak by statuetka znajdowała się możliwie najbliżej jego centrum. Lina jednym końcem umocowana do ściany, a performer czuwa nad jego napięciem, zbyt duże może doprowadzić do katastrofy i upadku figury.

SCENARIUSZ WYSTAWY SZKICE DO FILMÓW

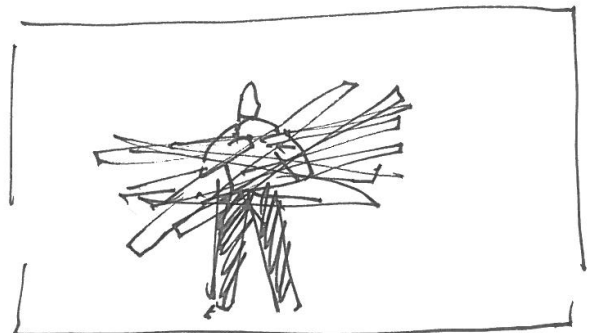
SEKVENCJA 1.

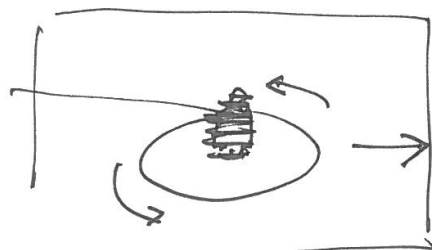
SEKVENCJA 2

SEKVENCJA 3

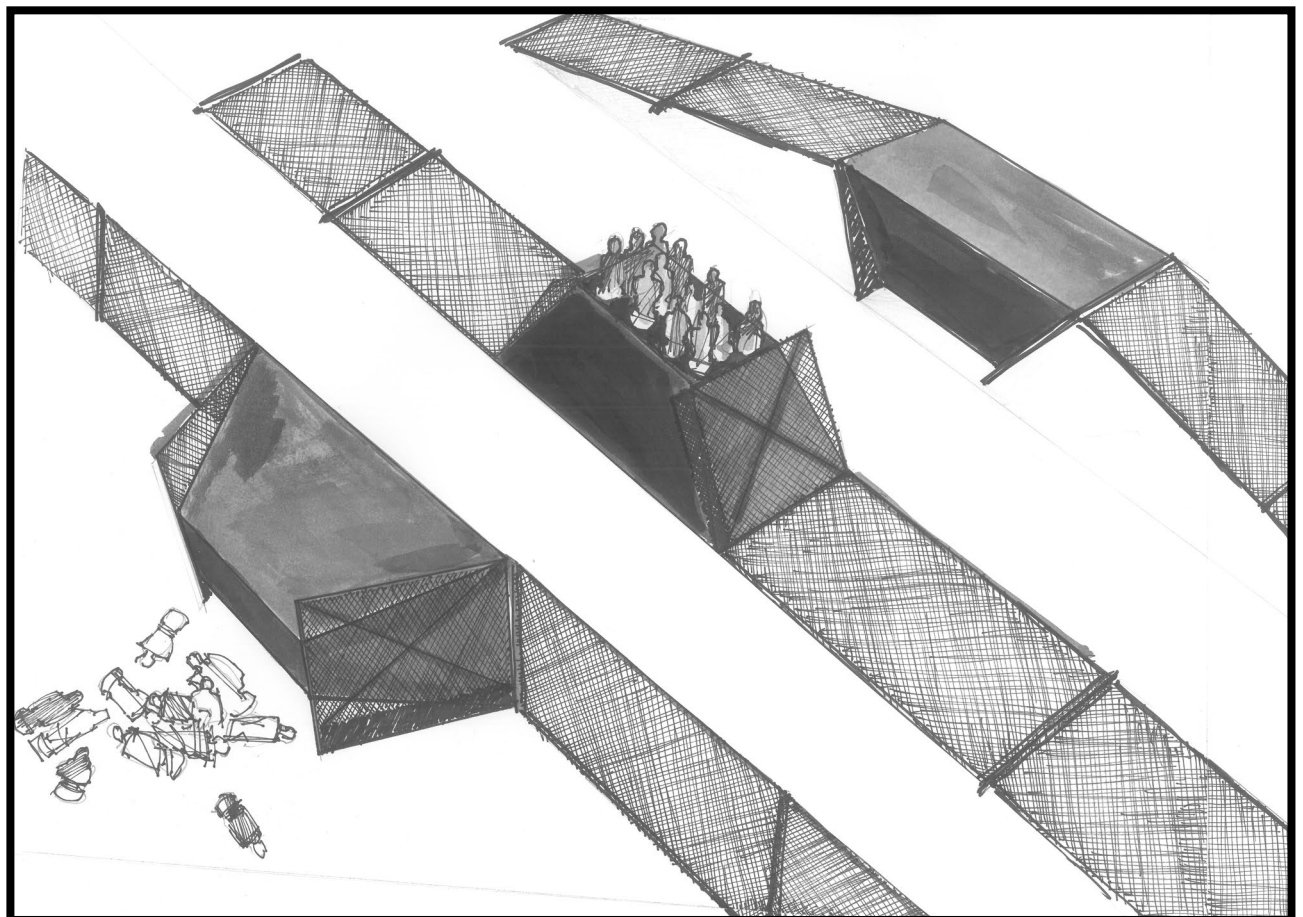
ew.

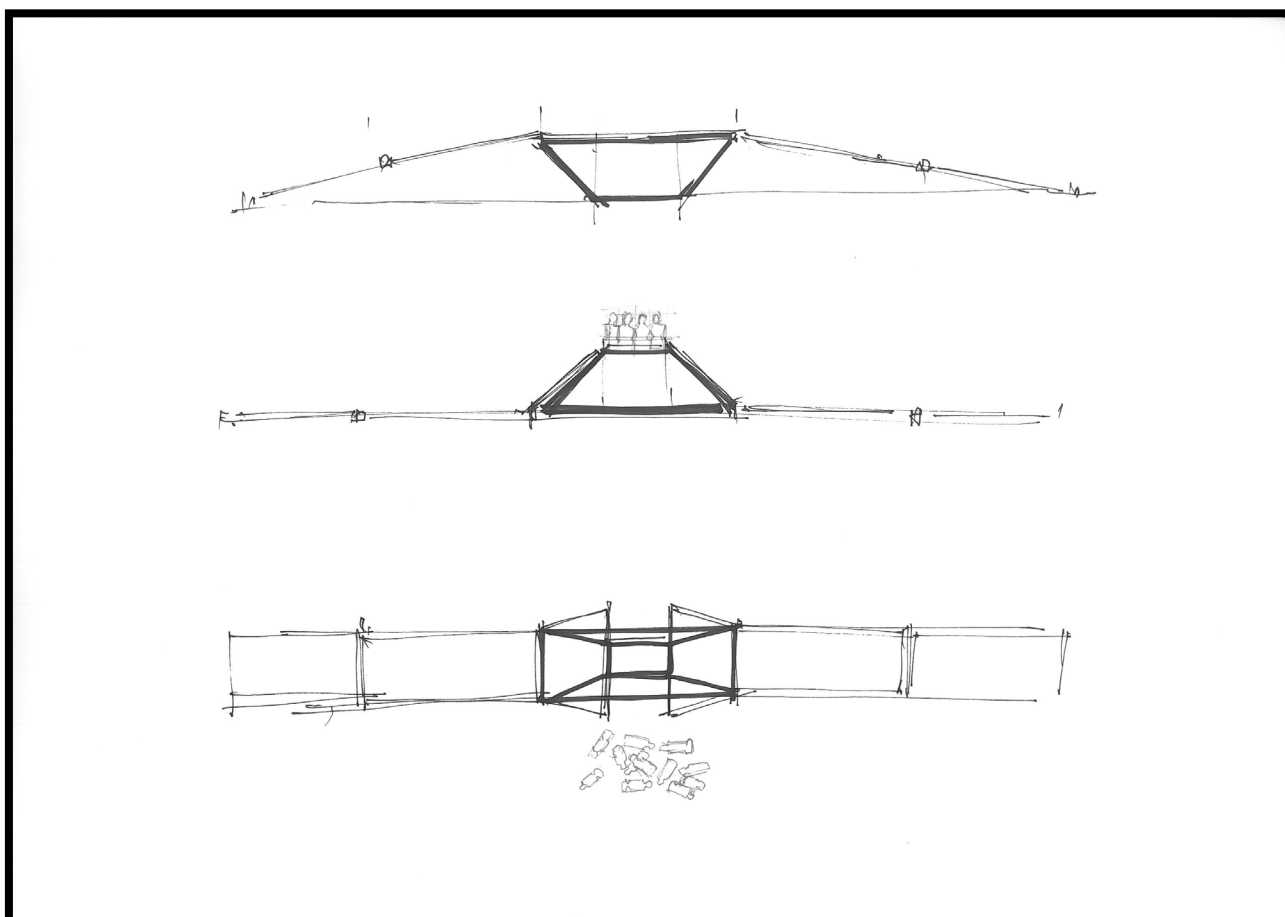
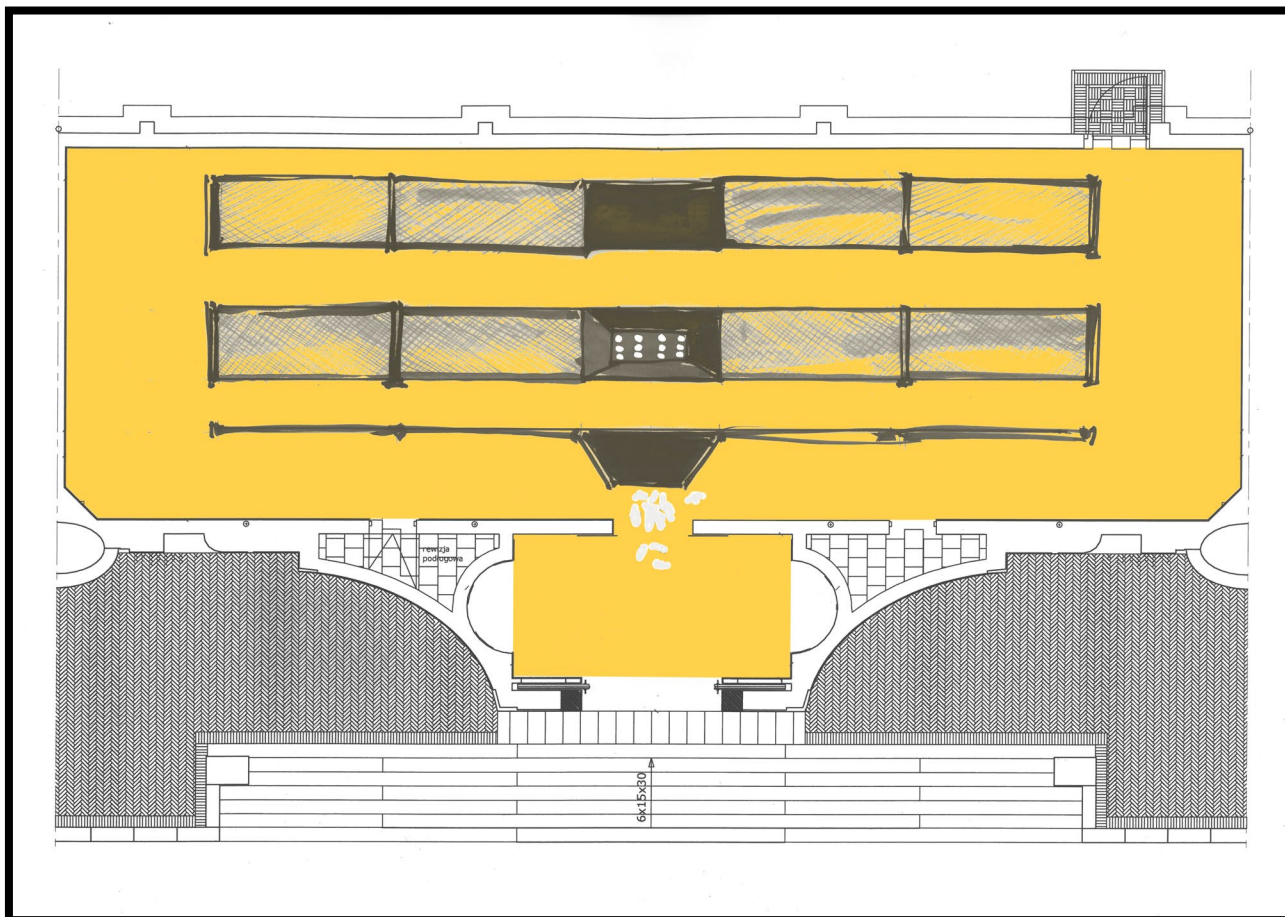
SCENARIUSZ WYSTAWY KATALOG

Wystawie będzie towarzyszył katalog prezentujący teksty poszerzające kontekst wystawy. Będą to zarówno artykuły zamówione jak i wybór tekstów już istniejących.

Katalog zostanie wydany w języku polskim i angielskim.

SZKICE

SZKICE

